

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Шуліченко Тетяна Василівна

УДК 336.226.2(477)

МЕХАНІЗМ МАЙНОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата економічних наук

Одеса – 2012

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Одеському національному економічному університеті
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Дубовик Ольга Юхимівна,
Одеський національний економічний університет,
доцент кафедри фінансів.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
заслужений економіст України
Іванов Юрій Борисович,
Науково-дослідний центр індустріальних проблем
розвитку Національної академії наук України,
заступник директора з наукової роботи;

кандидат економічних наук, професор
Поддєрьогін Анатолій Микитович,
Київський національний економічний університет
ім. Вадима Гетьмана,
завідувач кафедри фінансів підприємств.

Захист відбудеться «25» травня 2012 р. о 12.00 на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 41.055.01 в Одеському національному економічному університеті
за адресою: 65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 8, ауд. 217.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеського національного
економічного університету за адресою: 65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 8.

Автореферат розіслано «23» квітня 2012 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. І. Ковальов

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах розвитку ринкових відносин поглиблення регулюючої та стимулюючої ролі податків стає важливим завданням реформування податкової системи України. У цьому контексті найбільш перспективним є посилення ролі оподаткування майна, надходження від якого становлять базу доходної частини місцевого самоврядування. Це зумовлює значні вимоги до вдосконалення механізму оподаткування майна за всіма складовими та напрямками. З точки зору процесів регулювання економічних процесів через механізми оподаткування, майнові податки мають цілу низку позитивних характеристик, до яких відносяться: можливість стимулювання розвитку виробництва, вирішення фінансових проблем держави та органів місцевого самоврядування, складність зменшення об'єкта оподаткування, дотримання принципу соціальної справедливості, ініціювання інвестиційних процесів і створювання умов раціонального використання землі і будівель, що знаходяться на ній, житлових та нежитлових будівель і споруд, зменшення негативного впливу на екологічний стан навколишнього середовища та ін. Існуючий механізм майнового оподаткування в Україні не в повній мірі відповідає тим завданням, які на нього покладаються, і служить переважно фіскальним цілям.

Оцінюючи сучасний стан економічної думки щодо функціонування механізму оподаткування, можна констатувати, що їй певною мірою притаманний достатній рівень глибини наукових досліджень, широкий спектр виучуваних проблем за різними напрямками. Теорія податків і оподаткування, удосконалення податкової політики і податкового механізму знайшли своє відображення у працях провідних учених, серед яких відзначимо роботи: В. Л. Андрущенко, І. А. Брижань, О. М. Воронкової, О. М. Десятнюк, С. В. Львовичкіна, В. М. Мельника, П. В. Мельника, М. А. Козоріз, А. М. Соколовської, В. М. Суторміної, В. М. Федосова, Л. П. Чубук, О. Л. Шандирова, Т. Ф. Юткіної та інших. Принципи раціоналізації системи оподаткування майна розглядалися різними закордонними вченими — від класиків економічної теорії (В. Петті, А. Сміт, Дж. С. Мілль) до сучасних економістів, таких як Дж. К. Еккерт, Г. Харрісон, Т. Коллер, Т. Коупленд. Слід відзначити праці українських науковців — С. В. Лісниченка, І. П. Манько, В. М. Пунько, А. В. Татарова, М. А. Федотова, котрі запропонували дієві механізми оцінки об'єктів нерухомості, у тому числі для цілей майнового оподаткування. Проблема формування та введення податку на нерухоме майно в Україні присвятили свої праці такі вчені-економісти як О. П. Буряк, В. П. Вишневський, А. А. Гриценко, І. С. Качурець, І. В. Кривов'язюк, А. І. Крисоватий, Н. В. Павліха, В. І. Павлов, І. І. Пилипенко, Л. М. Радванська та інші.

Однак, незважаючи на велику кількість публікацій, існує низка питань, яка не знайшла достатнього висвітлення у наукових роботах та практичних рекомендаціях, що зумовлює необхідність: подальшого дослідження теоретико-методологічних основ оподаткування майна; визначення сутності і структури

механізму майнового оподаткування, включаючи вибір форм оподаткування майна; обґрунтування податкової бази; розрахунку вартості об'єктів оподаткування й ефективної ставки податку. Потребують чіткого визначення умови надання податкових пільг та розміру зменшення податкової бази. Необхідність вирішення зазначених проблем, їх актуальність обумовили вибір теми дисертаційної роботи, зумовили її мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконувалась відповідно до плану науково-дослідних робіт Одеського національного економічного університету і є частиною загальної теми «Бюджетна система України: аналіз стану і основні напрямки вдосконалення бюджетних відносин в умовах макроекономічного розвитку» (номер державної реєстрації 0107U011415), яку розробляє кафедра фінансів. Особистий внесок здобувача полягав у дослідженні та розробці напрямків «Виконання доходної частини Зведеного бюджету України» (вплив майнових податків на формування доходів місцевих бюджетів) і «Моніторинг та аналіз виконання доходної частини загального фонду зведеного бюджету Миколаївської області» (запропоновано шляхи покращення доходної бази місцевих бюджетів за рахунок удосконалення майнових податків). Довідка № 01-11/433 від 14.03.12 р.

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є поглиблення науково-методичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму майнового оподаткування в Україні.

Для реалізації вказаної мети дисертаційної роботи були поставлені наступні задачі:

- розкрити поняття та економічну сутність майнового оподаткування;
- структурувати основні елементи механізму майнового оподаткування;
- узагальнити основні концептуальні положення майнового оподаткування в зарубіжних країнах та запропонувати найбільш ефективні до впровадження у практику оподаткування в Україні;
- дослідити роль майнового оподаткування у формуванні доходної частини місцевих бюджетів;
- проаналізувати особливості функціонування механізму оподаткування нерухомого майна в Україні;
- виявити специфіку механізму оподаткування рухомого майна;
- сформулювати концептуальні положення вдосконалення механізму майнового оподаткування в Україні;
- визначити основні підходи до побудови інформаційно-організаційного забезпечення функціонування механізму майнового оподаткування;
- розробити методичні положення щодо прогнозування надходжень від майнових податків з урахуванням ризиків із застосуванням економіко-математичного моделювання та оцінити економічні наслідки запровадження концепції вдосконалення механізму майнового оподаткування.

Об'єктом дослідження є процес функціонування механізму майнового оподаткування в Україні.

Предметом дослідження є система економічних відносин, що виникають в процесі становлення та функціонування механізму майнового оподаткування в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційної роботи є фундаментальні положення, підходи, методи і принципи сучасної економічної теорії, теорії фінансів, теорії оподаткування.

В ході дослідження застосовувалися загальнонаукові методи і прийоми та емпіричні методи дослідження: абстрактно-логічний – для узагальнення і формулювання сутності термінів, історичний – для дослідження еволюційних процесів оподаткування майна; діалектичного і системного аналізу – для узагальнення теоретико-методичних положень формування механізму майнового оподаткування; метод аналізу і синтезу – при визначенні складових механізму майнового оподаткування; метод порівняння і групувань – при визначенні факторів, що впливають на функціонування механізму майнового оподаткування і роль майнових податків у доходах бюджету; методи аналогії та екстраполяції – при розробці концепції вдосконалення механізму майнового оподаткування; економіко-статистичні та економіко-математичні методи, табличний і графічний прийоми – для визначення сучасних тенденцій в оподаткуванні майна і прогнозування результатів впровадження концепції вдосконалення механізму майнового оподаткування.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи полягає в наступних положеннях:

Вперше:

- введено поняття «соціальна норма житлової нерухомості», під якою розуміється законодавчо встановлена максимальна норма житла (кв. м) на один об'єкт житлової нерухомості, що забезпечує нормальні умови проживання власника. Така норма може використовуватися при розрахунку бази оподаткування податком на нерухоме майно.

Удосконалено:

- класифікацію майнових податків, що, на відміну від існуючих, дозволяє цілеспрямовано застосовувати важелі механізму майнового оподаткування до регулярних податків з метою підвищення їх стимулюючого впливу;

- методичні підходи щодо прогнозування надходжень майнових податків до місцевих бюджетів, які дозволяють прогнозувати надходження податків до бюджетів, проводити оцінювання економічних наслідків впровадження положень концепції на засадах кластеризації адміністративно-територіальних одиниць регіону з урахуванням ризиків недовиконання планових надходжень.

Дістало подальший розвиток:

- концептуальні положення вдосконалення механізму майнового оподаткування в Україні, які, на відміну від існуючих, вбачають розширення бази оподаткування, застосування ринкових методів оцінювання об'єктів, введення екологічної складової до ставки податку. Запропоновані положення будуть сприяти підвищенню ефективності функціонування механізму майнового оподаткування;

- понятійний апарат теорії оподаткування, а саме: 1) трактування поняття «майно» як об'єкт оподаткування, що представляє собою матеріальні цінності, які характеризуються наступними ознаками: мають вартісну оцінку; належать на праві власності одній або кільком особам; їх використання приносить або потенційно може приносити дохід або економічну вигоду: використання визначення майна як об'єкта оподаткування, на відміну від існуючих визначень, дозволяє застосовувати диференційований підхід до різних форм та видів майна з метою оподаткування; 2) поняття «механізм майнового оподаткування», який представляє собою сукупність методів, прийомів, важелів, організаційно-інформаційного та законодавчого забезпечення і спрямований на виконання завдань податкової політики у сфері майнового оподаткування; таке розуміння дозволяє цілеспрямовано використати складові механізми майнового оподаткування з метою підвищення ефективності його функціонування; 3) підходи до визначення поняття «нерухомість» як об'єкта оподаткування, що, на відміну від існуючих, являє собою єдність землі та розташованих на ній будівель, споруд, приміщень та іншого нерухомого майна, які створені працею людини і можуть потенційно приносити дохід або економічну вигоду.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження мають теоретичне та практичне значення для вдосконалення механізму майнового оподаткування в Україні з метою підвищення ефективності його функціонування і можуть бути використані: в роботі органів Державної податкової служби; при розробці нормативно-правових актів; науково-дослідними установами. Запропоновані здобувачем рекомендації впроваджено при розробці положень Програми економічного та соціального розвитку міста Миколаєва на 2011–2015 роки в діяльності управління економіки Виконавчого комітету Миколаївської міської ради (довідка № 599/212/14/04 від 05.03.12 р.) та при розробці бюджету м. Миколаєва Департаментом фінансів м. Миколаєва (довідка № 31-51/210/14/30 від 17.12.10 р.) з метою здійснення збалансованого економічного розвитку міста. Одержані результати дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі Одеського національного економічного університету при проведенні лекційних та семінарських занять з дисципліни «Оподаткування» (довідка про застосування у навчальному процесі № 01-11/434 від 14.03.12 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові положення, розробки, висновки та практичні рекомендації, викладені в роботі, одержані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використані лише ті ідеї та положення, що є результатом особистої роботи здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження і його результатів доповідалися й обговорювалися на 9 науково-практичних конференціях: науково-практична конференція молодих науковців «Проблеми підвищення господарювання на макро- та мезоекономічному рівні», 27.03.2008 р., м. Одеса; VI Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Актуальні проблеми сучасної науки», 20-22 квітня 2010 р, м. Київ; VI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Розвиток України в XXI ст.: економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та правові проблеми»,

квітень 2010 р., м. Тернопіль; Міжнародна науково-практична конференція «Соціально-економічний розвиток України і її регіонів: проблеми науки і практики», 27-28 травня 2010 р., м. Харків; VI Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Наука і життя: українські тенденції, інтеграція у світову наукову думку», 18-20 травня 2010 р., м. Київ; науково-практична інтернет-конференція «Важелі і механізми формування сталого розвитку економіки в умовах світової глобалізації», 9-10 грудня 2010 р., м. Тернопіль; Міжнародна науково-практична конференція «Гармонізація оподаткування в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів», 17-18 березня 2011 р., м. Ірпінь; III Всеукраїнська науково-практична конференція студентів і молодих учених, 16-17 березня 2011 р., м. Донецьк; XIII Міжнародна науково-практична конференція аспірантів та студентів, 23-26 березня 2011 р., м. Сімферополь.

Публікації. За результатами виконаних у дисертації досліджень опубліковано 18 робіт (дві у співавторстві), у тому числі 9 – у фахових виданнях (одна у співавторстві), які достатньо повно відображають основний зміст роботи. Загальний обсяг публікацій становить 5,72 д. а., особисто автору належить 5,32 д. а., зокрема у фахових виданнях – 3,57 д. а.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст роботи викладено на 203 сторінках, що містять 30 таблиць і 26 рисунків. Список використаних джерел охоплює 212 найменувань на 26 сторінках; 12 додатків подано на 35 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми та її важливість для вирішення завдань економічного розвитку України, окреслено зв'язок з науковими темами досліджень, сформульовано мету, задачі, визначено об'єкт, предмет, методи дослідження, сформульовано наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, подано дані щодо апробації.

У першому розділі, **«ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МАЙНОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ»**, на основі застосування системного та абстрактно-логічного підходу і наукового інструментарію економічної теорії, фінансової науки визначено теоретичні засади майнового оподаткування, сутність і складові механізми майнового оподаткування, досліджено досвід майнового оподаткування у промислово розвинутих країнах.

У межах дослідження визначено, що, незважаючи на довголітню історію використання майна як об'єкта оподаткування, у сучасній економічній теорії і досі немає узгодженого визначення поняття «майно», і це викликає розбіжності при застосуванні даного поняття у законодавчих документах, регулюючих податкові відносини. Таке положення певним чином знижує ефективність застосування майнових податків у регуляторній діяльності, надаючи значні можливості для ухилення від їх сплати. На основі узагальнення наукових досліджень стосовно визначень дефініції «майно» та їх критичного аналізу, автором пропонується під майном, яке ідентифікується як об'єкт оподаткування,

розуміти матеріальні цінності (речі), що характеризуються наступними ознаками: мають вартісну оцінку; належать на праві власності одній або кільком особам; їхнє використання приносить або потенційно може приносити доход або економічну вигоду. Показано, що з точки зору підходів до визначення бази оподаткування дискусійним є розуміння понять «нерухоме» та «рухоме» майно. Критично оцінюючи існуючі наукові положення з цього питання, вважаємо за доцільне розділення поняття нерухомості як об'єкта оподаткування та загального поняття нерухомості. Пропонується розглядати нерухомість як об'єкт оподаткування, як єдність землі та розташованих на ній будівель, споруд, приміщень та іншого нерухомого майна, що створені працею людини і можуть приносити потенційний доход або економічну вигоду. Тобто об'єкти незавершеного будівництва, стан яких не дозволяє здійснювати їхнє використання відповідно до цільового призначення, не повинні включатися до об'єктів оподаткування. Рухоме майно як об'єкт оподаткування – це матеріальні об'єкти, що не віднесені законодавством до нерухомості.

У процесі аналізу було показано, що всі майнові податки, застосовувані в системі оподаткування України, є прямими, реальними, закріпленими, регулюючими і передбачають змішаного платника. Запропоновано класифікацію майнових податків, що дозволяє цілеспрямовано застосовувати важелі механізму майнового оподаткування до регулярних податків для підвищення їх стимулюючого впливу на економічні процеси у країні. Така класифікація є відправною точкою для побудови ефективного механізму майнового оподаткування (рис. 1):

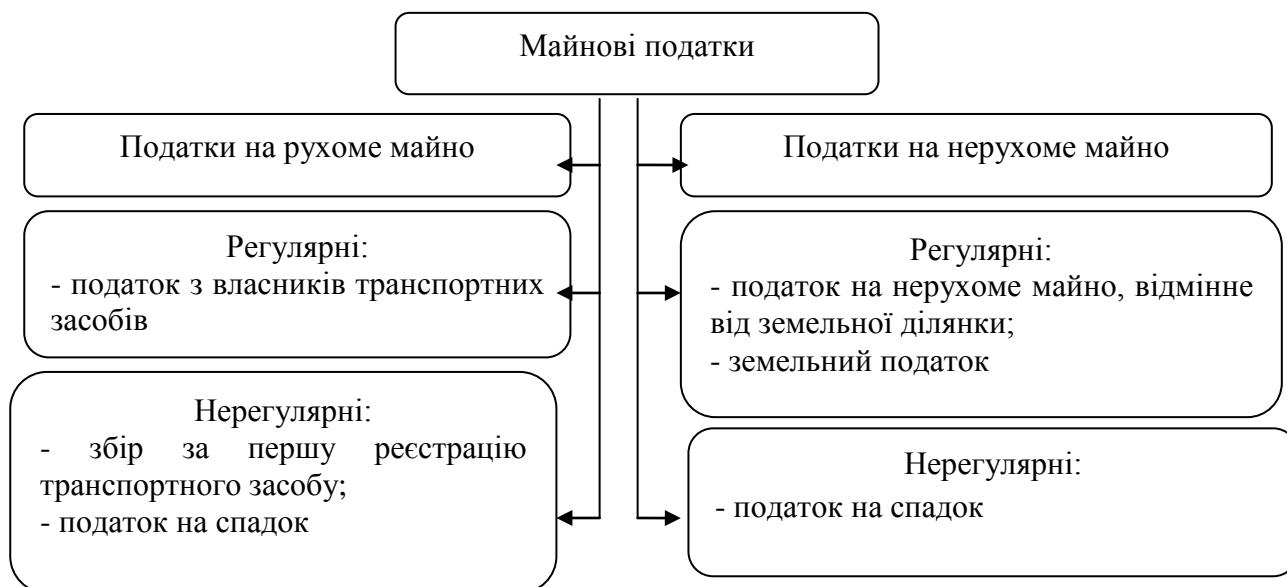

Рис. 1. Класифікація майнових податків

Джерело: авторська розробка

При дослідженні механізму майнового оподаткування було запропоновано під таким механізмом розуміти сукупність законодавчо закріплених форм і правил, методів, прийомів, важелів, спрямованих на забезпечення функціонування і вдосконалення майнового оподаткування та

виконання завдань податкової політики у сфері майнового оподаткування (рис. 2). Механізм майнового оподаткування можна розглядати як сукупність трьох складових: нарахування податків, справляння податків, контролю за сплатою податків. У дослідженні головну увагу приділено складовій механізму нарахування податків, оскільки саме завдяки їй відбувається вдосконалення існуючого механізму оподаткування.

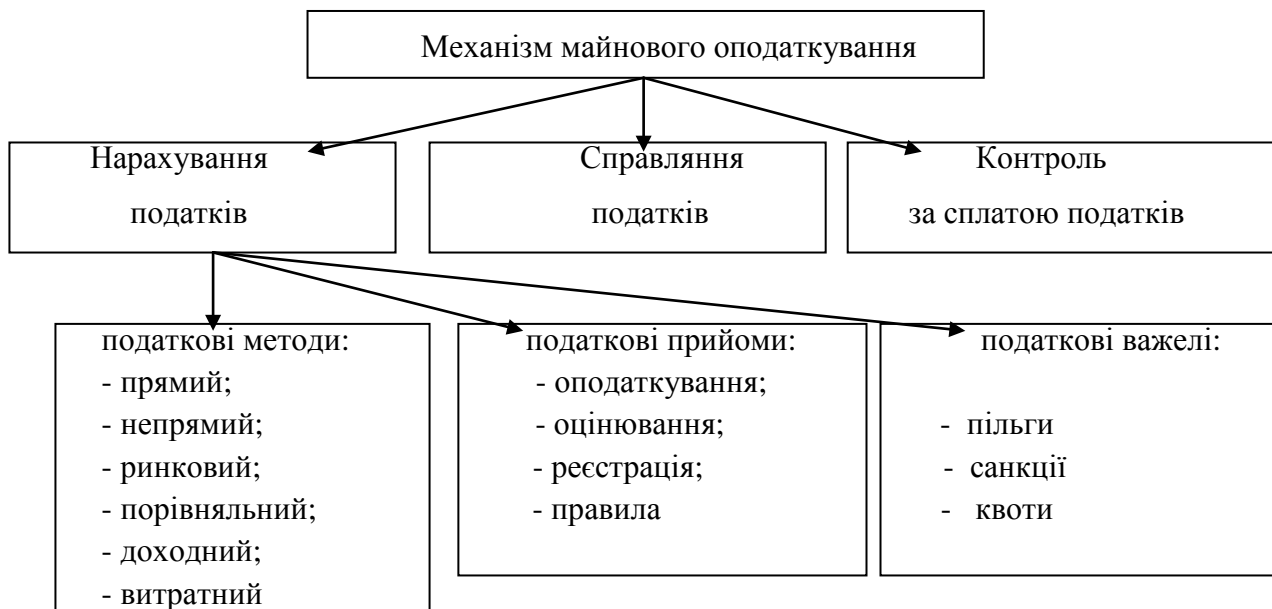

Рис. 2. Складові механізму майнового оподаткування

Джерело: авторська розробка

Проаналізовано світовий досвід функціонування механізму майнового оподаткування у промислово розвинутих країнах, визначено основні підходи формування та розвитку системи майнового оподаткування. Обґрунтовано необхідність впровадження деяких положень механізму майнового оподаткування в Україні.

У другому розділі, **«ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМУ МАЙНОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ»**, здійснено аналіз ролі майнового оподаткування у формуванні доходної частини місцевих бюджетів в Україні, досліджено особливості функціонування механізму оподаткування нерухомого і рухомого майна.

На підставі аналізу даних щодо динаміки надходжень майнових податків до доходної частини місцевих бюджетів зроблено висновок, що дані податкові надходження до 2010 р. включно демонструють позитивну тенденцію (рис. 3). Певне зниження відбувалося у 2009 р., головною причиною якого був негативний вплив світової фінансової кризи на всі економічні процеси в Україні. У посткризовий період 2010 р. відбувається зростання надходжень майнових податків до місцевих бюджетів (на 18,5 % порівняно з 2009 р.). З уведенням в дію норми Податкового кодексу стосовно власників транспортних засобів, спостерігається значне зниження надходжень даного податку (збір за першу реєстрацію транспортних засобів) до місцевих бюджетів і, як наслідок, зниження

надходжень загальної суми майнових податків. Таке положення знижує доходну базу місцевих бюджетів і призводить до посилення їх залежності від трансфертів, які надаються.

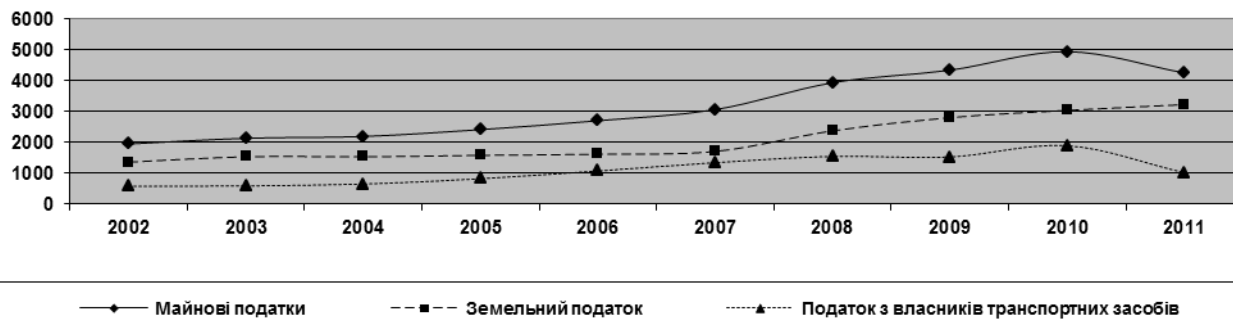

Рис. 3. Динаміка майнових податків в Україні у 2002-2011 рр., млн. грн.

Джерело: розраховано автором за даними офіційного сайту Комітету Верховної Ради України з питань бюджету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://budget.rada.gov.ua>

При цьому запланований рівень надходжень на цей період не виконаний і складає 95,92 % у 2010 р. і 99,76 % – у 2011 р. від плану (табл. 1).

Таблиця 1

Надходження до місцевих бюджетів України у 2002-2011 рр.

Показники	Фактичні надходження, млн. грн			Затверджено місцевими радами на відповідний рік, млн. грн.			Виконання надходжень, затверджених місцевими радами, %		
	усього	ЗФ	СФ	усього	ЗФ	СФ	усього	ЗФ	СФ
2002	28247,4	24981,8	3265,6	28990,7	25666,7	3324,0	97,44	97,33	98,24
2003	34306,5	29904,2	4402,4	33323,3	29175,3	4148,0	102,95	102,50	106,13
2004	39604,2	34035,3	5568,9	38356,0	33528,6	4827,3	103,25	101,51	115,36
2005	53677,3	45401,2	8276,1	54677,6	45463,5	9214,1	98,17	99,86	89,82
2006	75895,2	60132,7	15762,4	75262,0	59789,7	15472,3	100,84	100,57	101,87
2007	107050,5	88109,7	18940,8	105331,8	88479,8	16852,0	101,63	99,58	112,39
2008	137443,4	114900,7	22542,7	143801,4	118099,4	25702,1	95,58	97,29	87,71
2009	134559,4	116120,9	18438,6	143401,2	123096,9	20304,3	93,83	94,33	90,81
2010	159397,1	140020,5	19376,6	166182,9	145277,6	20905,2	95,92	96,38	92,69
2011	181530,4	161135,0	20395,4	181965,3	163442,4	18522,9	99,76	98,59	110,11

ЗФ – загальний фонд; СФ – спеціальний фонд

Джерело: розраховано автором за даними офіційного сайту Комітету Верховної Ради України з питань бюджету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://budget.rada.gov.ua>

У процесі аналізу було доведено, що майнові податки на сучасному етапі не відіграють провідної ролі у формуванні надходжень до місцевих бюджетів України на відміну від закордонної практики, де частка доходів муніципалітетів від майнових податків складає 75 %. Так, частка майнових податків у структурі прямих податків місцевих бюджетів України у 2010 році склала лише 8,49 %, що на 4,75 в. п. менше аналогічного показника у 2002 році. У 2011 р. цей показник становив 5,42 %. Найбільшу питому вагу в структурі майнових податків місцевих бюджетів протягом 2002–2011 рр. займає земельний податок (рис. 4). Але механізм оподаткування земельним податком

має ряд недоліків: визначення об'єкту оподаткування призводить до зниження зацікавленості орендарів до розширення виробництва та стимулює їх до максимального використання земельних площ всупереч правилам агротехніки, що у подальшому може призвести до зниження якості землі та, відповідно, врожайності; недосконалість методів нормативно-грошової оцінки земельних ділянок; наявність необґрунтованих пільг тощо.

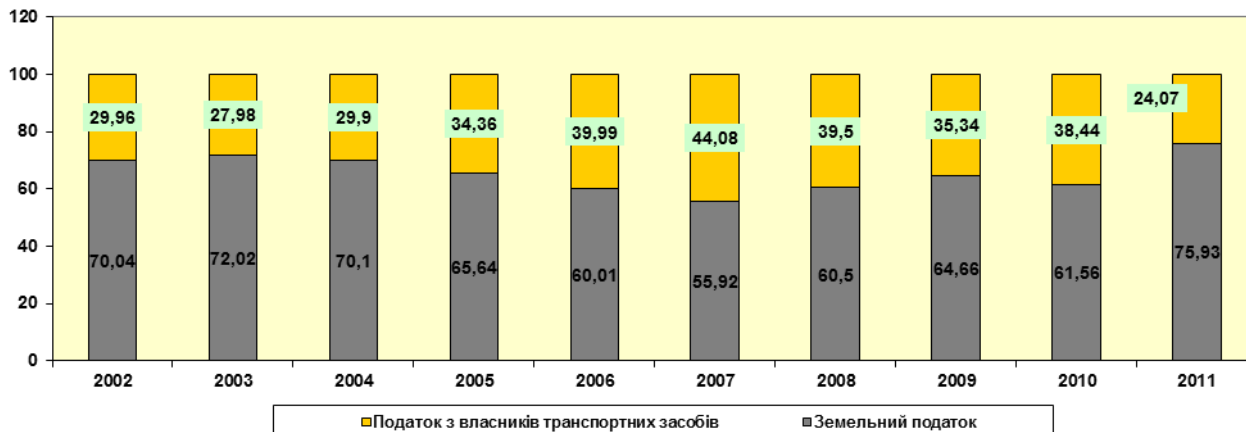

Рис. 4. Структура майнових податків місцевих бюджетів України у 2002–2011 рр., %

Джерело: розраховано автором за даними офіційного сайту Комітету Верховної Ради України з питань бюджету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://budget.rada.gov.ua>

З липня 2012 р. в Україні буде введено податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Аналіз Податкового кодексу України дозволив виявити недоліки механізму нарахування податку на нерухоме майно, відмінного від земельної ділянки, а саме: не враховано власників нерухомості, яка не є житловим фондом; основне податкове навантаження падає на власників об'єктів житлової нерухомості. При наявності певних пільг щодо об'єктів нерухомості порушується принцип соціальної рівності, а суми податку, який повинен надходити до бюджету, перетворюються на незначну величину; базою оподаткування визначено житлову площу об'єктів житлової нерухомості, а не загальноприйняту у всьому світі ринкову вартість об'єкту, тощо.

На основі оцінювання статистичних даних ринку нерухомості на прикладі Миколаївської області була доведена доцільність використання ринкової вартості нерухомого майна, відмінного від земельної ділянки, у якості бази оподаткування.

Складовою у надходженнях бюджету був податок з власників транспортних засобів. Цей податок відігравав важливу роль у формуванні податкових надходжень спеціального фонду місцевих бюджетів: його частка у податкових надходженнях спеціального фонду у 2010 році становила 98,8 %. З прийняттям Податкового кодексу України відбулися зміни у механізмі оподаткування. На основі критичного огляду основних положень Кодексу стосовно збору за першу реєстрацію транспортних засобів та отриманих статистичних даних зроблено висновок, що дія механізму майнового оподаткування у такому вигляді призвела до скорочення кількості платників даного збору та негативно вплинула на обсяг надходжень до доходної частини

спеціального фонду. У 2011 р. його частка становить 24,49 %. Позитивним моментом чинного механізму оподаткування власників транспортних засобів є розширення бази оподаткування. Разом з тим до об'єктів податку не включені причепа та напівпричепа, не враховано залізничний транспорт, міський електротранспорт, мотоколяски тощо. Врахування таких транспортних засобів при визначенні об'єкту оподаткування дасть змогу розширити базу оподаткування і збільшити доходну частину місцевих бюджетів. При визначенні бази оподаткування важливим є врахування екологічних параметрів, адже транспортні засоби є одними з основних джерел забруднення навколишнього середовища. На сьогодні така норма у діючому механізмі відсутня.

Пільги є одним з інструментів регулювання економічних процесів. Аналіз застосування пільгового оподаткування на прикладі Миколаївської області виявив наявність значних втрат бюджету за рахунок надання пільг: у 2010 році вони склали 4957,5 тис. грн. Згідно з Податковим кодексом кількість пільг значно скоротилась. Скасування пільг не вирішило багатьох проблем з наповнення бюджету, тому необхідною є розробка системи зважених преференцій. Узагальнення даних аналізу діючого механізму майнового оподаткування в Україні дозволило зробити висновок про необхідність удосконалення даного механізму з метою підвищення ефективності його функціонування.

У третьому розділі, **«УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ МАЙНОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ»**, пропонуються концептуальні положення розвитку механізму майнового оподаткування з метою проведення цілісної та системної реформи у системі оподаткування, сформульовано основні положення щодо створення та вдосконалення системи інформаційно-організаційного забезпечення функціонування механізму майнового оподаткування, розроблено методичні підходи до моделювання надходжень від майнових податків з метою прогнозування наслідків реформування механізму майнового оподаткування.

Дослідженням було встановлено, що, незважаючи на численні зміни, які перманентно вносяться до податкового законодавства і спрямовані на вдосконалення чинного механізму майнового оподаткування, він не позбавлений серйозних недоліків, які можна поділити на три основні групи (загальні, специфічні, особливі) та на подолання яких мають бути спрямовані зусилля.

Узагальнення світового досвіду у сфері майнового оподаткування, врахування основних рис чинного механізму в Україні та його особливостей дозволили сформулювати основні концептуальні положення щодо вдосконалення механізму майнового оподаткування, який покликаний забезпечити баланс інтересів держави та платників податків. Концепція містить загальні положення, у яких визначено стан та недоліки діючого механізму майнового оподаткування, обґрунтовано необхідність його вдосконалення; головні цілі, принципи та завдання формування ефективного механізму майнового оподаткування, очікувані результати. Виконання завдань концепції розглядається у розрізі вдосконалення двох складових: удосконалення механізму

нарахування транспортного податку (збору за першу реєстрацію транспортного засобу); удосконалення механізму нарахування податку на нерухоме майно.

За першою складовою запропоновані положення щодо вдосконалення механізму нарахування транспортного податку, на відміну від діючого механізму, передбачають, по-перше, розширення бази оподаткування. На сучасному етапі доцільним є використання у якості бази оподаткування колісних транспортних засобів потужність двигуна з поступовим переходом до ринкової вартості об'єкта (два етапи). У якості бази оподаткування на другому етапі додатково необхідно використовувати об'єм викиду вуглекислого газу. По-друге, при встановленні ставки оподаткування є необхідним врахування у її складі екологічної складової. Система пільг повинна застосовуватись і до категорії платників, і за видами транспортних засобів, що забезпечить більшу гнучкість механізму оподаткування.

За другою складовою у якості платника земельного податку пропонується визначити лише власників земельних ділянок та землекористувачів, що володіють та користуються земельною ділянкою на праві постійного користування. Визначення земельного податку повинне спиратися на встановлення ставок у відсотках від ринкової вартості земель, що дозволить спростити процес адміністрування податку, сприятиме збільшенню податкових надходжень від зазначеного податку та підвищить відповідальність власника за ефективне використання землі. Платниками податків на житлову нерухомість повинні бути не лише фізичні та юридичні особи, що є власникам об'єктів житлової нерухомості, а й власники інших об'єктів нерухомого майна (нежитлового), що підлягають оподаткуванню.

Перелік об'єктів оподаткування повинен бути розширений, адже в протилежному випадку податкове навантаження повністю падає на власників об'єктів житлової нерухомості, а власники інших об'єктів нерухомості (наприклад, комерційної нерухомості; земельних ділянок – при умові єдиного податку на нерухомість) взагалі звільнені від оподаткування, що не відповідає принципам соціальної рівності. При визначенні податку для власників житлової нерухомості – фізичних осіб пропонуємо ввести поняття «соціальна норма житлової нерухомості». Під «соціальною нормою житлової нерухомості» розуміють законодавчо встановлену максимальну норму житла (кв. м) на один об'єкт житлової нерухомості, яка забезпечує нормальні умови проживання власника. Якщо платник податку має кілька об'єктів житлової нерухомості, він може застосувати тільки одну «соціальну норму житлової нерухомості» на один об'єкт. На сьогодні такою нормою можна вважати встановлені 120 кв. м для квартири та 250 кв. м – для житлового будинку. Проведене дослідження доводить, що доцільними є застосування у якості «соціальної норми» 100 кв. м. для квартир та 250 кв. м. для житлових будинків (без підсобних приміщень) як у містах, так і у сільській місцевості. При перевищенні встановленої «соціальної норми» податок нараховується на величину перевищення. Сукупний податок на одиницю житлового приміщення не повинен перевищувати встановлений на поточний рік прожитковий мінімум. Соціальна норма може переглядатися у зв'язку зі зміною рівня економічного розвитку суспільства та інших умов. Базою

нарахування податку повинна стати ринкова вартість об'єкту, а не балансова. Тим самим з'являється можливість врахувати місце розміщення об'єкту нерухомості (рекреаційна або промислова зона, обласний центр або районний і т. ін.), стан об'єкту нерухомості (пам'ятка архітектури або стандартна квартира, новобудова, старий житловий фонд і т. ін.) без додаткових витрат на визначення різних надбавок та коефіцієнтів, які враховують ті чи інші особливості.

Складність економічних процесів, що відбуваються при функціонуванні механізму майнового оподаткування, вимагає прогнозування результатів, які виникнуть внаслідок впровадження основних положень концепції. У роботі розроблено методичні підходи до моделювання надходжень від майнових податків до місцевих бюджетів. Моделювання зроблено на прикладі Миколаївської області на основі об'єднання об'єктів в однорідні групи (кластери) за принципом їх близькості у багатовимірному просторі ознак.

Застосування економіко-математичного моделювання майнових податків у рамках визначених кластерів дозволяє не тільки зменшувати витрати на прогнозування, а й отримувати більш точні результати щодо надходжень.

Економіко-математичне моделювання здійснювалось комплексно, поетапно. У якості агрегованої інтегральної оцінки, яка характеризує ступінь схожості j -ї та k -ї одиниць сукупності, обиралась Евклідова відстань між об'єктами:

$$c_{jk} = \left[\sum_{i=1}^m (z_{ij} - z_{ik})^2 \right]^{1/2},$$

де z_{ij} і z_{ik} – стандартизовані значення i -ї ознаки для j -ї та k -ї одиниць сукупності;

$$z_{mj} = \frac{x_{mj}}{x_m} \quad (m = 1, 2, 3, 4; j = 1, 2, \dots, 24), \quad x_m \text{ – загальнообласні обсяги}$$

надходжень від майнових податків та до відповідних фондів місцевих бюджетів за відповідний рік.

В результаті першого етапу багатовимірної класифікації адміністративно-територіальних одиниць Миколаївської області вони були поділені на 4 кластери (групи). Такий підхід дає можливість у рамках визначених кластерів не тільки проводити моделювання (що дозволяє зменшувати витрати й отримувати більш точні результати), а й покращити роботу фінансових органів при плануванні, прогнозуванні, моніторингу та контролі доходів від майнових податків.

На другому етапі виконувалось моделювання та прогнозування надходжень майнових податків за даними щомісячної динаміки цих надходжень у розрізі визначених кластерів. Для моделювання [оперативного (на наступний квартал) та короткострокового прогнозування (на 2012 рік)], надходжень земельного податку по м. Миколаєву використано адитивну модель ARIMA*ARIMAS з інтервенцією в лінійному тренді та сезонним лагом 12. За результатами моделювання отримано достатньо достовірні прогнози (при порівнянні з фактичними даними відносна похибка становила близько 1,4 %).

Для середньострокового прогнозування (на 2013–2014 роки) застосовувалась лінійна трендова модель $y(t) = 15937,14 + 11927,37t$, яку будували на підставі попередніх річних надходжень. За цією моделлю з достатньо високим (близько 90 %) рівнем адекватності отримано 95-відсоткові інтервальні прогнози.

При моделюванні, оперативному та короткостроковому прогнозуванні (на 2011 рік) надходжень податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів по м. Миколаєву використовувалась адитивна модель Холта простого експоненційного згладжування із демпфованим трендом і сезонним лагом 3, а оптимальні значення параметрів згладжування знаходились так званим «пошуком на сітці». За результатами моделювання отримано достатньо достовірні прогнози (при порівнянні з фактичними даними відносна похибка становила близько 4,8 %). Для середньострокового прогнозування (на 2013–2014 роки) застосовувалась лінійна трендова модель $y(t) = 7543,577 + 1025,541t$, яка будувалась на підставі попередніх річних надходжень. За цією моделлю з достатньо високим (близько 97 %) рівнем адекватності отримані 95-відсоткові інтервальні прогнози.

На третьому етапі на прикладі кластера «місто Миколаїв» автором були проведені імітаційні розрахунки з метою оцінки економічної доцільності введення в дію нового податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, у припущенні, що цей податок стягується починаючи з 2011 року. На підставі фактичних даних за 2001–2010 роки про розподіл житлової площі квартир та будинків міста Миколаєва побудовано лінійну трендову модель $y(t) = 11,14 + 2315,96t$ з коефіцієнтом детермінації $R^2 = 0,98$. За цією моделлю були отримані 95-відсоткові інтервальні прогнози розподілу житлової площі на 2011–2013 роки та проведені імітаційні розрахунки можливих надходжень при різних ставках оподаткування. Аналогічно виконано моделювання по нежитловій нерухомості. За проведенням у роботі економіко-математичним аналізом результатів моделювання та прогнозування надходжень від майнових податків до місцевих бюджетів відповідно до зазначених етапів розраховані таблиці, за використанням даних яких можна зменшувати ризики недовиконання шляхом уведення коригуючих коефіцієнтів.

Дієве функціонування механізму майнового оподаткування стає неможливим без створення відповідного організаційно-інформаційного забезпечення. У роботі сформульовані основні заходи щодо створення організаційно-інформаційного забезпечення функціонування механізму майнового оподаткування. Запропоновано створення Департаменту оцінки земель, житлової та нежитлової нерухомості, визначено його функції та завдання: регулярний моніторинг цін, які складаються на майно по регіонах; розрахунок оціночної вартості об'єктів нерухомості та землі; коригування цінових коридорів (за необхідністю); доведення відомостей по цінових коридорах до місцевих відділень Державної податкової служби; розрахунки цін та меж їх коливання при продажу за крупними об'єктами з метою запобігання необґрунтованому заниженню вартості об'єкту; рішення питань щодо

оскарження визначеної ціни (оцінки) при продажу та оподаткуванні; збір та систематизація даних про ціни на житлову та нежитлову нерухомість; відстежування аналогічних даних по аналогічних об'єктах у закордонних країнах. Також наведені інформаційні зв'язки з іншими департаментами відповідних міністерств.

У роботі зроблено оцінювання ефективності функціонування механізму майнового оподаткування із застосуванням методу сценаріїв. За першим сценарієм розраховано показники надходжень від майнових податків згідно діючого порядку (Податковим кодексом), за другим сценарієм – згідно запропонованих Концептуальних положень. Аналіз сценаріїв проводився на прикладі адміністративно-територіальних одиниць Миколаївської області. Результати представлені у табл. 2. Як свідчать розрахунки, обсяг надходжень майнових податків за II сценарієм перевищує обсяг надходжень майнових податків за I сценарієм у 2012 році на 14,8 %, у 2013 р. вони майже дорівнюють один одному при мінімальній ставці податку на нерухоме майно у розмірі 1 %.

Таблиця 2

Порівняння сценаріїв реалізації механізму майнового оподаткування, тис. грн.

Показники	Роки		
	2011	2012	2013
<i>I сценарій (Податковий кодекс)</i>			
Майнові податки, у т. ч.:	83275,7	100758,71	112819,11
податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	-	-	-
земельний податок	82066,6	99428,7	111356,1
збір за першу реєстрацію транспортного засобу	1209,1	1330,01	1463,01
<i>II сценарій (Концептуальні положення)</i>			
Майнові податки, у т. ч.:	96825,38	115706,26	114679,84
податок на нерухоме майно, у т. ч.:			
- податок на житлову нерухомість	1014,60	1155,20	1295,83
- податок на нежитлову нерухомість	400,0	400,0	480,0
земельний податок	82066,6	99428,7	111356,1
транспортний податок	13344,18	14722,36	15747,91

Джерело: авторська розробка

При реалізації всіх положень Концепції можливе подальше зростання надходжень від майнових податків та збільшення доходної частини місцевих бюджетів за рахунок впровадження земельного та транспортного податків на основі ринкової вартості майна.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення актуальної наукової проблеми в царині майнового оподаткування. На основі проведеного дослідження розроблено пропозиції теоретичного та практичного характеру щодо вдосконалення механізму майнового оподаткування в Україні. Загальні висновки, одержані в результаті дослідження, наступні:

1. На основі узагальнення існуючих підходів до визначення дефініції «майно» доведено, що під майном, з точки зору визначення об'єкту оподаткування, необхідно розуміти матеріальні цінності (речі), що характеризуються ознаками: мають вартісну оцінку; належать на праві власності одній або кільком особам; їх використання приносить або потенційно може приносити доход або економічну вигоду. Нерухомість як об'єкт оподаткування являє собою єдність землі та розташованих на ній будівель, споруд, приміщень та іншого нерухомого майна, що створені працею людини та можуть приносити потенційний доход або економічну вигоду. Об'єкти незавершеного будівництва, стан яких не дозволяє здійснювати їх використання відповідно до цільового призначення, не повинні включатись до об'єктів оподаткування. Режим нерухомості не повинен поширюватись на повітряні та морські судна, судна внутрішнього плавання та космічні об'єкти. Рухоме майно як об'єкт оподаткування – це матеріальні об'єкти, що не віднесені законодавством до нерухомості.

2. Аналіз підходів до класифікації майнових податків дозволив виділити їх основні ознаки, побудувати уніфіковану матричну форму класифікації податків. З'ясовано, що всі майнові податки, які застосовуються в Україні, є прямими, реальними, закріпленими, регулюючими і передбачають змішаного платника. Запропоновано класифікацію майнових податків за ознаками рухомості майна та регулярності, що дозволяє побудувати ефективний механізм майнового оподаткування.

3. На основі критичного аналізу та узагальнення підходів до визначення поняття механізму майнового оподаткування сформульовано наступне: механізм майнового оподаткування є сукупністю прийомів, методів, важелів, системи організаційно-інформаційного та законодавчого забезпечення, спрямованих на виконання завдань податкової політики у сфері майнового оподаткування. Механізм майнового оподаткування можна розглядати як сукупність трьох складових: нарахування податків, справляння податків, контролю за сплатою податків.

4. Проведений аналіз динаміки надходжень майнових податків до місцевих бюджетів України дозволяє зробити висновок, що на сучасному етапі розвитку майнові податки поки ще не відіграють значної ролі у формуванні доходної частини місцевих бюджетів. Дослідження дозволило класифікувати недоліки, притаманні механізму майнового оподаткування, за трьома основними групами: загальні (ті, що характерні для всього механізму оподаткування в цілому, у тому числі і для механізму майнового оподаткування); специфічні (ті, що характерні

лише для механізму майнового оподаткування в цілому); особливі (ті, що характерні для механізмів нарахування та стягнення окремих видів майнових податків).

5. Виявлено, що чинний механізм оподаткування земельним податком в Україні має низку недоліків, зокрема: недосконале визначення об'єкту оподаткування, яке на сучасному етапі призводить до зниження зацікавленості орендарів до розширення виробництва; недосконалість методів нормативно-грошової оцінки земельних ділянок; наявність необґрунтованих пільг. Існують недоліки механізму нарахування та стягнення податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, а також механізму нарахування та стягнення податку з власників транспортних засобів, зокрема: при визначенні об'єктів оподаткування не враховано низку транспортних засобів; у ставці податку не враховується екологічна складова; має місце безпідставне надання пільг.

6. Проведене аналітичне дослідження функціонування механізму майнового оподаткування в Україні, узагальнення досвіду зарубіжного майнового оподаткування, теоретико-методичних розробок у цій сфері дозволило сформулювати концептуальні положення вдосконалення функціонування механізму майнового оподаткування.

Запропоновано положення щодо вдосконалення механізму нарахування транспортного податку, які передбачають: розширення бази оподаткування транспортного засобу; застосування у якості бази оподаткування колісних транспортних засобів потужність двигуна та – додатково – об'єму викиду вуглекислого газу; ставки податку повинні встановлюватись у процентах від ринкової вартості (традиційна схема) та у гривнях за певний об'єм викиду CO₂ (екологічна схема); система пільг повинна застосовуватись як до категорій платників, так і видами транспортних засобів, що забезпечить більшу гнучкість механізму оподаткування.

Запропоновано положення щодо вдосконалення механізму нарахування податку на нерухоме майно, а саме: 1) у якості платника земельного податку пропонується визначити лише власників земельних ділянок та землекористувачів, що володіють та користуються земельною ділянкою на праві постійного користування; закріпити як об'єкт оподаткування лише земельні ділянки, що перебувають у власності або у постійному користуванні (довгострокова оренда); визначення земельного податку повинне спиратися на встановлення ставок у відсотках до ринкової вартості земель; пільги доцільно встановлювати за видами земельних ділянок та користувачами; 2) платниками податків мають бути фізичні та юридичні особи, що є власникам об'єктів житлової нерухомості та нерухомого майна (нежитлового), що підлягають оподаткуванню; базою нарахування податку повинна стати ринкова вартість об'єкту; при розрахунку податку для власників житлової нерухомості – фізичних осіб є необхідним застосування «соціальної норми житлової нерухомості». Під «соціальною нормою житлової нерухомості» слід розуміти законодавчо встановлену максимальну норму житла (кв. м) на один об'єкт житлової нерухомості, яка забезпечує нормальні (загальноприйняті у даному суспільстві) умови проживання власника (власників).

7. Розроблено методичні підходи до моделювання надходжень від майнових податків до місцевих бюджетів. Моделювання здійснювалося на основі об'єднання об'єктів в однорідні групи (кластери) за принципом їх близькості у багатовимірному просторі ознак. Модель апробовано на прикладі Миколаївської області та доведено достовірність результатів, отриманих за її допомогою. Застосування економіко-математичного моделювання майнових податків у рамках визначених кластерів дозволяє не тільки зменшувати витрати на прогнозування, а й отримувати більш точні результати щодо надходжень.

8. Сформульовано основні підходи щодо створення організаційно-інформаційного забезпечення функціонування механізму майнового оподаткування. Запропоновано створити Департамент оцінки земель, житлової та нежитлової нерухомості, визначені його функції та завдання, зокрема: регулярний моніторинг цін, які складаються на майно по регіонах; розрахунок оціночної вартості об'єктів нерухомості та землі для цілей оподаткування; коригування цінкових коридорів (за необхідністю); доведення відомостей по цінкових коридорах до місцевих відділень Державної податкової служби з метою запобігання значній диференціації та коливанню цін на відповідні об'єкти та уникнення не виправданих спекулятивних операцій, недопущення значного заниження цін на крупні об'єкти та порушення системи соціального захисту; розрахунки цін та меж їх коливання при продажу за крупними об'єктами з метою запобігти необґрунтованому заниженню вартості об'єкту; рішення питань щодо оскарження визначеної ціни (оцінки) при продажу та оподаткуванні; збір та систематизація даних про ціни на житлову та нежитлову нерухомість; відстежування аналогічних даних по аналогічних об'єктах у закордонних країнах. Визначено інформаційні зв'язки з іншими департаментами відповідних міністерств.

9. У роботі проведено порівняння сценаріїв реалізації механізму майнового оподаткування, яке показало, що застосування запропонованих положень концепції збільшить надходження від майнових податків до місцевих бюджетів. Практична реалізація наведених рекомендацій проводилася на прикладі та у розрізі адміністративно-територіальних одиниць Миколаївської області і довела достовірність отриманих результатів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Шуліченко Т. В. Майнові податки: теоретичні аспекти / Т. В. Шуліченко // Вісник ХНУ. – 2010. – № 3. – С. 166–170 (0,45 д. а.).
2. Шуліченко Т. В. Механізм нарахування та стягнення податку з власників транспортних засобів на сучасному етапі розвитку економіки / Т. В. Шуліченко // Економіка Криму. – 2010. – № 3 (32). – С. 52–55 (0,29 д. а.).
3. Шуліченко Т. В. Механізм оподаткування: теоретичні аспекти / Т. В. Шуліченко // Економіка та держава. – 2010. – № 8. – С. 67–70 (0,42 д. а.).
4. Шуліченко Т. В. Модель податку на нерухомість. Електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс] / Т. В. Шуліченко // Економіка. Управління.

- Інновації. – 2010. – № 2. Житомирський державний університет імені Івана Франка. – Режим доступу до матеріалів: http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/eui/2010_2/10shtvuru.pdf (0,25 д. а.).
5. Шуліченко Т. В. Надходження майнових податків до місцевих бюджетів України [Електронний ресурс] / Т. В. Шуліченко // Економіка. Управління. Інновації. – 2010. – № 1. Житомирський державний університет імені Івана Франка. – Режим доступу до матеріалів: http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/eui/2010_1/10stvmbu.pdf (0,36 д. а.).
 6. Шуліченко Т. В. Податок на землю як складова доходної частини місцевих бюджетів України / Т. В. Шуліченко // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 6 (120). – С. 34–40 (0,38 д. а.).
 7. Шуліченко Т. В. Світовий досвід оподаткування нерухомості / Т. В. Шуліченко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2010. – № 38. – С. 191–197 (0,60 д. а.).
 8. Шуліченко Т. В. Сучасний стан майнового оподаткування в Україні / Т. В. Шуліченко, О. Ю. Дубовик // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2008. – № 31. – С. 74–82 (0,50 д. а.).
 9. Шуліченко Т. В. Сучасний стан ринку нерухомості України / Т. В. Шуліченко // Науковий вісник. – 2009. – № 23. – С. 42–46 (0,32 д. а.).

Публікації за результатами участі у конференціях:

10. Шуліченко Т. В. Елементи оподаткування: теоретичні аспекти / Т. В. Шуліченко // Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Важелі і механізми формування сталого розвитку економіки в умовах світової глобалізації» (Тернопіль, 9-10 грудня 2010 р.). – Тернопіль, 2010. – С. 335–337 (0,13 д. а.).
11. Шуліченко Т. В. Зарубіжний досвід майнового оподаткування / Т. В. Шуліченко // Матеріали науково-практичної конференції молодих науковців «Проблеми підвищення господарювання на макро- та мезоекономічному рівні» (Одеса, 27 березня 2008 р.). – Одеса, 2008. – С. 209–217 (0,56 д. а.).
12. Шуліченко Т. В. Історичні аспекти виникнення та розвитку податків / Т. В. Шуліченко // Матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Розвиток України в XXI ст.: економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та правові проблеми» (Тернопіль, квітень 2010 р.). – Тернопіль, 2010. – С. 206–211 (0,38 д. а.).
13. Шуліченко Т. В. Концепція вдосконалення механізму майнового оподаткування в Україні / Т. В. Шуліченко // Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів та студентів «Проблеми розвитку фінансової системи України в умовах глобалізації» (Сімферополь, 23-26 березня 2011 р.). – Сімферополь, 2011. – С. 204–205 (0,13 д. а.).
14. Шуліченко Т. В. Новації Податкового кодексу України в сфері майнового оподаткування / Т. В. Шуліченко // Міжнародна науково-практична конференція «Гармонізація оподаткування в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів» (Ірпінь, 17-18 березня 2011 р.). – Ірпінь, 2011. – С. 22–24 (0,19 д. а.).

15. Шуліченко Т. В. Оподаткування нерухомого майна, відмінного від земельної ділянки, в Україні: недоліки та пропозиції / Т. В. Шуліченко // III Всеукраїнська науково-практична конференція студентів і молодих учених «Економічна теорія в умовах глобалізації економіки» (Донецьк, 16-17 березня 2011 р.). – Донецьк, 2011. – С. 121–123 (0,13 д. а.).
16. Шуліченко Т. В. Податок з власників транспортних засобів зарубіжних країн: теорія та практика / Т. В. Шуліченко, О. Ю. Дубовик // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Соціально-економічний розвиток України і її регіонів: проблеми науки і практики» (Харків, 27-28 травня 2010 р.). – Харків, 2010. – С.136–138 (0,31 д. а.).
17. Шуліченко Т. В. Податок з власників транспортних засобів та його законодавче закріплення / Т. В. Шуліченко // Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми сучасної науки» (Київ, 20-22 квітня 2010 р.). – Київ, 2010. – С. 67–68 (0,13 д. а.).
18. Шуліченко Т. В. Податок на землю та його законодавче закріплення / Т. В. Шуліченко // VI Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Наука і життя: українські тенденції, інтеграція у світову наукову думку» (Київ, 18-20 травня 2010 р.). – Київ, 2010. – С. 45–47 (0,19 д. а.).

АНОТАЦІЯ

Шуліченко Т.В. Механізм майнового оподаткування в Україні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2012.

Дисертаційна робота присвячена дослідженню функціонування механізму майнового оподаткування в Україні. Визначено, що, незважаючи на чисельні наукові доробки у сфері майнового оподаткування, існують певні розбіжності у понятійному апараті. Запропоновано визначення дефініцій «майно» і «нерухомість» як об'єкта оподаткування; «механізм майнового оподаткування», який представляє собою сукупність методів, прийомів, важелів, організаційно-інформаційного та законодавчого забезпечення, спрямованих на виконання завдань податкової політики у сфері майнового оподаткування; введено поняття «соціальна норма житлової нерухомості». Проведений аналіз функціонування механізму майнового оподаткування в Україні показав його неефективність, а роль майнових податків у надходженнях до бюджету – незначною. Узагальнення наукових доробок у сфері майнового оподаткування, закордонного досвіду дозволило запропонувати концептуальні положення щодо вдосконалення механізму майнового оподаткування в Україні, а саме: розширення кола платників та об'єктів нерухомого майна; розширення кола об'єктів рухомого майна та введення у транспортний податок екологічної складової; у якості бази оподаткування доцільним є використання ринкової вартості об'єкту житлової і нежитлової нерухомості; створення Департаменту оцінки земель, житлової та нежитлової нерухомості для забезпечення

ефективного функціонування механізму майнового оподаткування. Запропоновано методичні рекомендації з моделювання надходжень від майнових податків до бюджету, які дозволяють оцінити вплив низки чинників.

Ключові слова: рухоме і нерухоме майно, бюджет, податок, об'єкт, база, платники, пільги, механізм майнового оподаткування.

АННОТАЦІЯ

Шуличенко Т. В. Механізм имущественного налогообложения в Украине. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Одесский национальный экономический университет. – Одесса, 2012.

Диссертационная работа посвящена исследованию функционирования механизма имущественного налогообложения в Украине. Определено, что, несмотря на большое количество исследований в сфере имущественного налогообложения, существуют определенные расхождения в понятийном аппарате. Предложено определение дефиниций: «имущество» как объект налогообложения, под которым следует понимать материальные ценности, характеризующиеся признаками: стоимостной оценкой; принадлежностью на праве собственности одному или нескольким лицам; их использование приносит или потенциально может приносить доход или экономическую выгоду; «недвижимость» как объект налогообложения, представляющую собой единство земли и расположенных на ней зданий, сооружений, помещений и другого недвижимого имущества; «механизм имущественного налогообложения», который представляет собой совокупность методов, приемов, рычагов, организационно-информационного и законодательного обеспечения и направлен на выполнение заданий налоговой политики в сфере имущественного налогообложения. Такое понимание позволяет целенаправленно использовать составляющие механизма имущественного налогообложения для повышения эффективности его функционирования; введено понятие «социальная норма жилой недвижимости», под которой понимается законодательно установленная максимальная норма жилья (кв. м) на один объект жилой недвижимости, обеспечивающая нормальные условия проживания владельца.

Проведенный анализ функционирования механизма имущественного налогообложения в Украине показал его неэффективность, а роль имущественных налогов в поступлениях в бюджет – незначительной. Обобщение научных разработок в сфере имущественного налогообложения, зарубежного опыта позволило предложить концептуальные положения совершенствования механизма имущественного налогообложения в Украине, а именно: расширение круга плательщиков и объектов недвижимого имущества; расширение круга объектов движимого имущества и введения в транспортный налог экологической составляющей; в качестве базы налогообложения целесообразным является использование рыночной стоимости объекта жилой и нежилой (коммерческой) недвижимости; создание департамента «Оценки

земель, жилой и нежилой недвижимости» для обеспечения эффективного функционирования механизма имущественного налогообложения. Предложены методические рекомендации по моделированию поступлений от имущественных налогов в бюджет, которые позволяют оценить влияние ряда факторов.

Ключевые слова: движимое и недвижимое имущество, бюджет, налог, объект, база, плательщики, льготы, механизм имущественного налогообложения.

ANNOTATION

Shulichenko T.V. Mechanism of property taxation in Ukraine. – On rights for a manuscript.

The thesis on obtaining the scientific degree of the Candidate of Economic Sciences in specialty 08.00.08. – Money, finance and credit. – Odessa National Economic University. – Odessa, 2012.

The dissertation work is sanctified to the research of functioning of the mechanism of the property taxation in Ukraine. Certainly, that without regard to the numeral scientific revisions in the field of the property taxation, there are certain divergences in a concept vehicle. Determination of the definitions the «property» and the real «estate» is offered as an object of the taxation; «the mechanism of the property taxation», that is totality of methods, receptions, levers, organizationally-informative and legislative providing, that is sent to implementation of the tasks of the tax policy in the field of the property taxation; a concept «the social norm of the housing real estate» is entered. The conducted analysis of the functioning of the mechanism of the property taxation in Ukraine demonstrated its inefficiency, and the role of the property taxes in receivables in a budget - insignificant. The generalization of the scientific revisions in the field of the property taxation with the foreign experience allowed to offer conceptual positions in the relation to perfection of the mechanism of the property taxation in Ukraine, namely: the expansion of the circle of taxpayers and the objects of the real estate; the expansion of circle of objects of the personal chattels and introduction to the transport tax of ecological constituent; the use of market value of object of the housing and unoccupied real estate is appropriated in quality of the base of a taxation expedient; the creation of the department of «Estimation of earth, housing and unoccupied the real estate» is for providing of the effective functioning of the mechanism of a property taxation. Methodical recommendations are offered from the design of receivables from the property taxes in a budget, that allow to estimate the influence of row of factors.

Key words: movable and the immovable property, budget, tax, object, base, payers, privileges, mechanism of property taxation.